

BELLEK

EDİTÖR
ALEXANDRE ABENSOUR

ÇEVİREN
GÜLÇİN KAYA ROCHEMAN

ALEXANDRE ABENSOUR

1967 doğumlu Fransız felsefe profesörü. Saint Jean de Douai Lisesi'nde İktisat hazırlık sınıflarına felsefe dersleri vermektedir. Bilim felsefesi, sanat felsefesi ve din felsefesi alanlarında çalışmaktadır. Çok sayıda felsefi eserin yayımlanmasına ve uzmanlaşmış tıp eğitime katkılarda bulunmuştur. Başlıca eserleri: *La Parole* (2017); *Histoire de la Philosophie en Fiches* (2018); *L'animal* (2020); *La Mémoire* (2019).

GÜLÇİN KAYA ROCHEMAN

1981 Almanya doğumludur. GSÜ Hukuk Fakültesi mezunu olup sözlü ve yazılı çeviri ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda uzmanlaşmıştır. Hâlen Fransız İltica Mahkemesinde yeminli tercümanlık ve İNALCO'da (Doğu Medeniyetleri ve Dilleri Üniversitesi) Türkçe öğretmenliği yapmaktadır. Balıca eserleri: Simone de Beauvoir, *Müphemlik Ablakı Üzerine/ Pirus ve Sineas* (2022); Christophe Andre, *Mutluluk Sanatı* (Yayımlanacak).

İÇİNDEKİLER

13 | Giriş

BİRİNCİ BÖLÜM BELLEK, YAŞAM, ZİHİN

- 47 | 1. PLATON
ANIMSAMA GERÇEK ARAYIŞINA ANLAM KATAR
- 53 | 2. PLOTINOS
RUH HATIRLADIĞI ŞEYE DÖNÜŞÜR
- 58 | 3. AZİZ AUGUSTINUS
BELLEK ZEKÂYA VE İRADEYE BAĞLIDIR
- 63 | 4. HEGEL
'ANI DERLEME'
- 68 | 5. KIERKEGAARD
YÂD ETME VE TEKERRÜR
- 74 | 6. NIETZSCHE
BELLEK TÜRETİR VE SEÇER
- 80 | 7. BERGSON
ALIŞKANLIK BELLEĞİ VE İMGE BELLEK
- 86 | 8. FREUD
BELLEĞİN KORUNMASI
- 92 | 9. SQUIRE VE KANDEL
ENAGRAMIN DİNAMİK NİTELİĞİ

İKİNCİ BÖLÜM BELLEK VE İMGE

- 96 | 10. PLATON
BELLEĞİN EPİSTEMOLOJİSİ
- 102 | 11. ARİSTOTELES
İMGELEM VE BELLEK
- 108 | 12. PLOTINOS
BELLEK VE DİKKAT

- 113 | 13. TAINÉ
BELLEK VE DENEYİM
- 120 | 14. JAMES
BİLİNÇ VE GEÇMİŞİN İMGESİ
- 125 | 15. SARTRE
GERÇEKDİŞİ VE MEVCUDİYET

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BELLEĞİN GÜCÜ VE SINIRI

- 129 | 16. PSEUDO-CİCERO
DOĞAL BELLEK VE YAPAY BELLEK
- 137 | 17. AZİZ AUGUSTİNUS
BELLEĞİN GÜCÜ
- 142 | 18. SPINOZA
BELLEĞİN SÜRESİ VE NEDENLERİ
- 147 | 19. SCHOPENHAUER
DELİLİK BİR BELLEK HASTALIĞIDIR
- 154 | 20. RIBOT
BELLEĞİN ZAYIFLAMASI
- 159 | 21. FREUD
BELLEKTE BİLİNÇALTI SÜRECİ
- 165 | 22. PROUST
DUYUSAL BELLEK
- 172 | 23. BORGES
HİPER BELLEK

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BELLEK, ZAMAN, BİLİNÇ

- 176 | 24. LOCKE
KİMLİK VE BELLEK
- 182 | 25. LEIBNİZ
KİMLİK VE BİLİNÇ
- 188 | 26. NIETZSCHE
ETKİN TUTULMA OLARAK UNUTMA
- 192 | 27. HUSSERL
ZAMAN BİLİNCİNİN KATMANLARI
- 197 | 28. HALBWACHS
KOLEKTİF BİLİNÇ

203		29. BENJAMIN ŞİR VE BİLİNÇ
208		30. ROSENFELD BELLEĞİN KATEGORİLERİ
212		31. RICOEUR BELLEĞİN SADAKATI İLE TARİHİN HAKİKATI
218		SÖZLÜKÇE
240		KAYNAKÇA
247		DİZİN

GİRİŞ

“Biraz mürekkep yalamış adamsam da,
aklında bir şey tutabilen bir adam değilim.”
Montaigne, *Denemeler*, II, 10

1. Belleğin Biçimleri

Bellek günümüzde felsefi çözümlemenin çok çeşitli alanlarında yer alır. Skolastik felsefeden miras olan psikolojide, belleğin akıl ve iradeyle birlikte ruhun ‘üç büyük melekesi’nden biri olarak tanımlandığı zamanlar çok gerilerde kaldı. Fenomenoloji, nörobilim, hermenötik ya da sosyoloji gibi daha pek çok disiplinin gelişiyile bu melekeler psikolojisi sarsılmıştır.

Ancak hâlen o zamandan gelen bariz bir devamlılık tespit etmek mümkün. Bellek kapasitesinin iyileştirilmesine ilişkin eserler çoğu zaman çok eski bir geleneğin (genelde bilinçsiz) mirasçılarıdır. Bu teknik MÖ. 6. yüzyılda Eski Yunan’da doğmuş ‘mnemoteknik’tir. Tekniğin yarı efsanevi doğuş öyküsü, şair Simonides’e atfedilir. Tarihyazımının doğuşu kadar eski olan bir şey de önemli olayları, üzerine kafa yorsunlar, hatta hayran kalsınlar diye gelecek nesillere aktarma kaygısıdır. Sanılanın aksine, belleği tarihin dehşetli anlarına yoğunlaştırmak bizim çağımıza özgü değildir. Eski şairler yahut tarihçiler, yalnızca kahramanların dorukta oldukları anları değil, nefretin kardeşi kardeşe kırdırttığı savaş trajedilerini de aktarırlar.

Sonuçta belki de en önemlisi belleğin, kendi benliğimizle olan ilişkimize hiç tartışmasız bağladığımız bir işlev olmasıdır. Öğretim öncelikle ‘iyi’ bir bellek kaygısını

ön plana çıkarsa da, herkes belleğin kimlikten ayrılamaz olduğunu kavrar. Bunu, ilk olarak pek tabii ki anılarla, ardından da kimliğinin devamı olarak bizzat belleğe kaydetme işleviyle yapar. Bellek hastalıklarıyla –bugün en ünlüsü alzheimer hastalığıdır– amnezinin değişik biçimlerini böylesine gizemli ve ürkütücü kılan, bizi bu kişilik ayrışmasıyla sert bir biçimde karşı karşıya bırakmasıdır. Belleğim yoksa ben kimim? Başlarda şiir biçiminde ifade edilmişse de asıl soru işte bu kadim sorudur. *Odysseia*'daki lotus meyvesi, yolculuğun sonuna kadar adını yaşatmayı takıntı edinmiş olan Odiseus için bu kimlik kaybı tehdidini simgeler.

Demek ki kadim ‘melekeler psikolojisi’ gerçeklikten tamamen uzak da değilmiş. Evet, bellek ruhun temel bir ‘parçası’dır; evet belleği –kendisinden beslenen– zekâ ve iradeye bağlayan dayanışma iyice görülür, zira bir edim ancak geçmişe dayanıyorsa geleceğe yazılabilir. Fakat kimlik sorusu ana meseleyse de böyle bir melekelerin ne surette düşünülebileceğine de bakmak gerekir. Öyle ki bellek sadece anı –hatırlanan şeyin belirgin bir niteliği– olmadığı gibi anımsama da –geçmişin aniden şimdiye gelmesi– değildir. Peki, bellek bu farklı işlevleri nasıl ortaya koyar? Bellek ‘izler’in kaydedilmesi ya da gayrimaddi bir hareketlilik olarak düşünülebilir mi? Bellek ‘duyusal’ mıdır, ‘akli’ mi? Ya da başka bir deyişle hayvanlar dünyasına, doğaya aidiyetimizin delili midir yoksa aksine tinsel boyutumuzun büyük işaretleri arasında mıdır? Öncelikle bu karşıtlığı incelemek gerekir, çünkü bu bellek tarafından sorulan zaman, kimlik ve ahlak sorularını şekillendiren eski ve daimi bir tartışma konusudur. (Yeni Platoncularla Stoacılar arasındaki karşıtlıktan başlayıp Bergson ve psikofizyolojiden geçerek örneğin Deleuze’e ve Changeux’ye kadar varır.)

BELLEĞİN KATEGORİLERİ

Bu metnin en büyük yararı, belleğin, zamanda yerini bulmaya ilişkin ünlü ‘gizem’ini nörobiyoloji ışığında ele almasıdır: Hatırlamak sadece şu ya da bu şeyi hatırlamak değil, aynı zamanda onu belli bir ana yerleştirebilmektir. En azından Aristoteles’ten Sartre’a kadar ‘bellek’ işlevi imgeleminden bu şekilde ayırt edilebilmiştir. Peki, ama zamanda yerini bulmak ne demektir? Bir imgeyi geçmişteki yerine oturtmak ne demektir?

Sağduyu ister ki bu psikolojik beceri aynı türden bir nörolojik dayanağa otursun: Beynin zamanı ‘verme’ kapasitesi olsun. Fakat ‘zaman’, ‘süre’ mi demektir? Bir dizideki bölünme midir? Sıralama mıdır? Bu alıntının sonunda yazarın yaptığı gibi ‘zamanın, özünde belleğin bir boyutu olmadığını’ söylemek oldukça çelişkili görünebilir.

Patolojinin yararı özgün aydınlanmalar sunmasıdır. Beyninde büyük bir lezyon olan demir yolları çalışanın oldukça ünlü vakası ‘zamanda nirengi noktasını kaybetmenin’ tam olarak ne anlama geldiğini sorgulamayı sağlar. Güncel nörolojinin hipotezi belleğin düzeninin dar anlamda zamansal olmayıp art arda dizilim mantığıyla işlediği yönündedir: Anının sıralamasını belirleyen şey, bizzat ‘anlardan’ ziyade öğeler arasındaki mantıksal bağlıdır. Bu ister istemez Aristoteles’in dediğini düşündürür: “Nedeni şudur ki anımsama alıştırmaları bir çeşit akıl yürütme gibidir. Hakikaten de bir şey anımsayan birisi daha önce bu türden bir duygulanım gördüğü, duydu-

SÖZLÜKÇE

ALİŞKANLIK [HABITUDE]
Aalışkanlığı basit bir bellek biçimi olarak kabul edebilir miyiz? Yahut otomatik mekanizmalarla olabilecek her türlü karışıklığı engellemek için bellekten ayırt etmek mi gerekir? Bu yüzden William James, Fransız doktor ve psikolog Charles Richet'den alınma bir terim olan 'basit bellek' fikrini reddeder. Charles Richet bu terimle, alışkanlığa özgü nöroplastisite olguları alanına giren ve o an bilincine varmadığımız ani izlenimler belleğini tarif eder. James buna 'basit alışkanlık' demeyi daha uygun bulur. Çünkü gerçek 'ikincil' bellek bilinç ve zamanı gerektirir, dokularda basitçe izler bırakılabilir olmasını değil. Peki, alışkanlık nedir? Her şeyden önce sinir sistemi üzerine yerleşik karmaşık bir kurulumun sonucudur. *Madde ve Bellek*'in ikinci bölümünde Bergson da durmadan bellek ile yalnız psikologları ilgilendiren alışkanlığın ayrımını vurgular: "Ancak ömrümüzü kısıtlı sayıda nesne arasında sürdürürüz. Bu nesnelere önümüzden kimi kez sıkça, kimi kez seyrek geçer.

Her biri algılandığı anda bizde birtakım hareketleri –en azından yeni doğmakta olan hareketleri– tetikler ve biz bunlar sayesinde uyum sağlarız. Bu hareketler yinelendikçe bir mekanizma oluşturularak alışkanlık hâline gelirler ve bir şeyi algılamamızın ardından otomatikman gelen tutumlarımızı belirlerler." (*Madde ve Bellek* s.126). Bu 'ikincil doğa' (ya da James'in alıntı yaptığı Wellington'un ifadesini alırsak "Aalışkanlık bir şeyin doğasının on katıdır.") hem eylem hem de yaşam için elzemdir. Aalışkanlıklar olmazsa sinir sistemi haddinden fazla enerji tüketir. Aynı işlere sıfırdan, aynı dikkatle başlamak gerekir. Aalışkanlık bizi dikkat kesilme yükünden kurtarır, bizi etkili otomatlara çevirir. Aalışkanlığı kırmanın gerektiği anlarda kendimizi alışıldık eylemler yoluna çoktan girmiş bulunca otomatik olma niteliğini biraz kaygıyla karşılarız... Aalışkanlıkla belleği toptan karşı karşıya getirmek elbette ki belleği sadece *seviye olarak* değil de *doğası gereği* farklı bir yeti hâline getirmek olur. Bergson'un düşün-

Dizin

A

açık bellek 15
adab-ı muaşeretî 45
adalet 173, 213, 217
adaptasyon 41
âdetler 201
adın unutulmuşu 164
Agamemnon 134
ahlak 14, 37, 212, 225; ~ soruları 14
ahlaki: ~ ortam 201; ~ yabancılaşıma 37
aile 199, 201, 202; ~nin geleneksel inanışları 201
akıl 13, 15, 17, 19, 21, 48, 54, 58, 59, 76, 81, 90, 96, 124, 130, 148, 149, 151, 152, 153, 178, 198, 199, 208; ~ bozuklukları 151; ~ sahibi varlık 178; ~ yürütme 211
akılcılık 226
algı(lar) 16, 28, 30, 94, 106, 111, 138, 178, 185, 186, 194; ~ hücreleri 230; ~ koleksiyonu 16
algılama 24, 25, 62, 83, 110, 124, 185, 193
algılanan nesne 22, 62, 125, 228
alışkanlık(lar) 81, 85, 120, 121, 149, 183, 224, 225
anı(lar) 27, 35, 56, 82, 85, 94, 109, 112, 151, 156, 174, 194, 198, 199, 200; ~ bilinci 194; ~ derleme 64, 67; ~ hücreleri 230; ~ imgeler 84, 197
anımsama 14, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 34, 36, 39, 43, 45, 47, 48, 53, 63, 64, 70, 96, 102, 103, 108, 112, 144, 176, 208, 209; ~dan hazzetme durumu 164; ~nın mükemmelliği 151; ~ teorisi 19
anımsanamayışın koşulları 164

ânın bilinçte saklanması 25
anısal bellek 15
anlama yetisi 15, 142, 144, 146
anlamsal bellek 15, 239
anlatı öncesi inanç 39
anma: ~ tören(ler)i 43, 213, 223, 233
antikacı tarih 40
Antikçağ 27, 172
Aziz Augustinus 20, 25, 26, 30, 31, 33, 36, 37, 40, 44, 58, 59, 63, 80, 109, 137, 138, 141, 142, 154, 173, 176, 188
ardışıklığın anısı 195, 196
Aristoteles 16, 17, 20, 21, 22, 23, 26, 42, 80, 102, 103, 108, 130, 142, 208, 209
Aristotelesçi: ~ anımsama 21; ~ irade 58
arkeoloji 89; ~ metaforu 86, 87
arşivci bellek 41
arzu 36, 56, 62
aşk 37, 68, 69, 70, 72, 73, 144; ~a düşme 37; ~ nostaljisi 37
aşkın nesne 68

B

bağışlama zihniyeti 216
bastırma 147; ~ süreci 164; ~ teorisi 147
Baudelaire 44, 172, 203, 205
beden(ler) 33, 41, 56, 61, 81, 145, 185
bedensel: ~ duyumsama 117; ~ töz 30
beklenti 70
belirsiz: ~ hâller 156; ~ süre 165
bellek: ~in aşamalı yıkımı 218; ~in birliği 159; ~in çelişkisi 156; ~in düzeni 208; ~in gücü 31, 140; ~in

- yaşamsal boyutu 40; ~in yüzyılı 40, 232; ~in zamansal boyutu 26; ~ geliştirme bilimi 173; ~ güçlendirme teknikleri 189; ~ hastalıkları 14, 218; ~ işlevi 208; ~ izi 228, 238; ~ kapasitesi 13; ~ kaygısı 13; ~ merkezi 94, 230; ~ nörobiyolojisi 239; ~ olguları 214; ~ sanatı 131, 204, 219, 220; ~ sorusu 34; ~ tasarımı 19, 23, 42; ~te tutma süresi 15; ~ yerleri 31, 130, 220; ~ yetisi 24, 53, 58
- belleksel: ~ genişlik ölçümü 239; ~ içerikler 161; ~ izler 160
- belleme 46, 129, 132, 220
- Benjamin, Walter 203, 216
- benlik 29, 34, 36, 37, 87, 88, 123, 176, 178, 180; ~in olumsuzluğu 67; ~ belleği 37; ~ sorunu 176
- Bergson 14, 25, 26, 27, 28, 33, 34, 36, 37, 43, 44, 80, 81, 85, 93, 108, 114, 154, 166, 192, 197, 203, 204, 205, 206
- Bergsoncu sezgi istemi 166
- beyin: ~ bilimi 230; ~ biyolojisi 35; ~ hastalıkları 209; ~in doğası 209
- bildirimsel bellek 93; ~in enerjisi 213
- bilgi dolaşım ağı 42
- bilîçaltı 204
- bilim 15, 65, 80, 93, 131, 135, 148, 213, 218; ~in nesnellığı 16
- bilimcilik 86
- bilimsel: ~ mnezik izler 108; ~ psikoloji 75, 80, 114; ~ söylemin nesnellığı 225
- bilinç 29, 34, 35, 44, 45, 46, 55, 64, 65, 78, 79, 83, 84, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 135, 155, 159, 160, 161, 171, 173, 176, 178, 179, 180, 190, 194, 195, 196, 199, 203, 204, 205; ~in öğeleri 193
- bilinç dışı 205
- bilinçaltı 35, 75, 87, 155, 159, 160, 182
- bilinçli bellek 157, 163
- bilîşsel: ~ mekanizma 93; ~ psikoloji 15
- bilme arzusu 48
- bireysel oluşum 75
- bireysellik 53, 54
- biricik olma hâli 225
- birim bellek 34
- biyoloji 205; ~ teorisi 74
- Bloom, Leopald 173
- Boltraffio 161, 162, 163
- Borges, Jorge Luis 32, 172, 175
- Botticelli 161, 162
- Brentano 192
- buluş 129
- bütün bellek 35
- C
- canlı temsiller 61
- Carruthers, Mary 219, 221, 226
- Changeux 14
- Cicero 129, 130, 138, 172, 220
- cinsel: ~ bozukluklar 163; ~ zevk 163
- cinsellik 163
- cinsiyet 214
- cisim imgesi 62
- cisimleşme simgesi 68
- cismani imge 62
- Ç
- çağrışım(lar) 143, 159
- çalışma belleği 35, 42
- çocukluk anısı 165
- çoğul duyumlar 48
- D
- Damasio, Antonio 209, 210
- Darwincilik 26, 74
- Deleuze 14, 237
- delilik 48, 49, 147, 148, 149, 151, 152, 153
- Demosthenes 129
- deneyim 28, 29, 41, 75, 76, 77, 83, 93, 95, 113, 122, 133, 140, 150, 152, 200, 204, 205, 206
- deneyimlenmiş algı 27
- deneyisel psikoloji 26, 154
- derin bellek 36
- derleme anı 64
- Descartes 15, 29, 30, 125, 138, 142, 159, 176, 182
- dışsal: ~ çağrışım kurma olasılığı 164;

- ~ insanın üçlü birliği 59; ~ üçlü birlik 59
dil sanatı 18
Dilthey 204
din 63, 203, 222
dinî: ~ gruplar 199; ~ kültler 206; ~ tapınma 222
doğa 41, 66, 131, 132, 135, 150, 224, 235
doğal bellek 130, 131, 134
doğallığı kaybetmiş varoluş 204
doğma eylemi 79
doğuştan fikirler 79
doğuştañcılık 237
Domitius 134
Dore, Gustave 119
duygu(lar) 24, 35, 88, 93, 122, 140, 143, 156, 157, 165, 177, 180, 184
duygulanım(lar) 17, 22, 23, 53, 105, 112, 145, 208, 236
duygusal: ~ dalgalar 78; ~ etkinlikler 124
duyu(lar) 17, 60, 62, 93, 112, 236; ~ın belleği 41
duyumsalçı önyargılar 97
duyumsama(lar) 79, 98, 104, 106, 108, 109, 110, 112, 113, 115, 116, 117, 122, 124, 140, 144, 178
duyumsanabilir nesne(ler) 59, 60, 62
duyusal: ~ algılama 59; ~ bellek 15, 157, 166, 239; ~ bilgiler 59; ~ deneyim 113, 114; ~ görü 62; ~ içerikler 138; ~ izlenimler 54; ~ kesinlik 63; ~ motor sistemler 81; ~ nesnelere 21; ~ nesnelere imgeleri 62
dünyevi mekân 55
düşünen ruh 28
düşünüm 61, 184, 185
düzen: ~ bozukluğu 157; ~e koyma 209
- E
ebedî: ~ edinin 226; ~ gerçekler 23; ~ özler 25
edebiyat 34
Edelman, Gerald 229, 231
edilgen bellek 21
edilgenlik 26, 108; ~ sorusu 26
- empirik: ~ psikoloji 26, 113, 125; ~ psikolojik yöntem 34
empirist görüş 36
empirizm 34, 182
engin-güç 137
Epikürçülük 46
eşitlik 65, 202
eşzamanlı varoluş 196
etkin: ~ bellek 21; ~ unutmaya 45, 190
evlilik 37, 201
evrensel: ~ bellek teorisi 34; ~ özler 102
evrimci doktrin 154
eylem 29, 81, 83, 129, 148, 178, 179, 180, 224, 238
ezberleme 31, 103, 129; ~ tekniği 129
- F
fantastik imge 87
felsefe 15, 16, 18, 26, 32, 63, 70, 137, 142, 204, 205, 237; ~ geleneği 17; ~ kültürü 18
felsefi: ~ çözümleme 13; ~ psikoloji 154
fenomenal: ~ bilginin bilimi 67; ~ tin 65
fenomenoloji 13, 192
fizyoloji 74, 121, 188
Fransız: ~ Devrimi 223; ~ duyusalçılığı 42
Freud 34, 35, 36, 43, 44, 86, 87, 91, 93, 114, 147, 159, 160, 164, 172, 198, 203, 204
- G
geçmiş 16, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 37, 38, 42, 44, 48, 54, 57, 68, 71, 72, 75, 76, 81, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 103, 104, 120, 121, 123, 124, 126, 127, 128, 130, 149, 150, 151, 156, 166, 171, 176, 177, 178, 179, 184, 186, 187, 188, 192, 194, 195, 197, 198, 199, 204, 210, 214, 216; ~ duyumlar 16; ~e yönelim 192, 193, 195; ~in belirsiz imgeleri 84; ~in geçmişliği 38; ~in imgeleri 39; ~ kültü 38
gelenek(ler) 200, 201, 202, 203, 205

- geleneksel: ~ bellek 19; ~ benlik fikri 36; ~ fikirler felsefesi 23
gerçekdışılık 125, 127, 128
geri bulma 195, 196; ~nın ardışıklığı 196
Gilson, Etienne 58
Le Goff, Jacques 225, 226
güç istenci 41, 42
günlük rutinler 157
- H**
Haeckel, Ernst 40, 76
hakiki: ~ bireysellik 53; ~ deneyim 204; ~ unutuş 46
Halbwachs 197, 198, 202, 226
halkın belleği 213
hasta deneyimi 127
hastalık 91, 147, 149, 218
hatalı hatırlama 161
hatıra 122
hatırlama 37, 38, 39, 42, 43, 50, 51, 70, 80, 93, 95, 102, 106, 121, 142, 161, 197, 209, 212; ~ deneyimi 43, 95; ~ edimi 106; ~nın doğası 92, 177; ~ yükümlülüğü 38, 212, 231, 233
hatırlanan geçmiş 124
hatırlatma 127
hatırlayama olgusu 164
hayali: ~ görü 60; ~ izlenimler 62
Hegel 63, 64, 68, 69
hermenötik 13
Herophilos 229
hiper bellek 218
hissedilmiş algı 83
hitabet 129, 221
Hume 113, 143, 159, 241
Husserl 25, 44, 125, 192, 193
- İ**
içgörü 59, 60
içgüdüler 77
içsel: ~ algı 59; ~ görü 59; ~ süreç 41; ~ üçlü birlik 59
içsellik 63, 68
idealar 20, 21, 53, 236; ~ doktrini 21; ~ dünyası 20; ~ın anısı 54; ~ın temaşa edilmesi 53
idealist tasarım 21
idealizm 21, 36
ikame ad(lar) 161, 164
iki bellek ayrımı 197
İkinci Dünya Savaşı 38
ikincil anı 193
ilahi: ~ lütuf 137; ~ sonsuzluk 26
ileriye dönük bellek 15
ilerleme 207
ilk: ~ benlik duygusu 87; ~ duyuusal yeti 107
ilksel süreç 159
imgeler) 16, 17, 21, 24, 27, 28, 33, 60, 61, 62, 66, 69, 82, 83, 84, 88, 92, 93, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 112, 113, 114, 117, 119, 120, 121, 123, 125, 126, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 145, 151, 170, 174, 184, 188, 210
imgelem 16, 17, 21, 24, 27, 102, 105, 113, 114, 124, 125, 126, 127, 142, 144, 193, 208
imgelenen geçmiş 124
imgelenen bilinç 128
inanma duygusu 121, 124
inatçı imgeler 205
insan: ~ bedeni 145; ~ bedeninin duygulanımları 146; ~ doğası 153; ~ varoluşu 26
irade(ler) 13, 14, 58, 59, 60, 61, 62, 157, 239; ~nin dikkati 62
istek-güç 137
isteme 78, 190
istemli bellek 167, 207
istemsiz bellek 32, 165, 166, 206, 207
istenç 188, 190; ~ belleği 190
işitsel imgeler 139
işlemsel bellek 15
iz bırakma imgesi 130
- J**
James, William 120, 121, 224
Joyce 173
Jung 204
- K**
kalıtım-bellek 26
kavranabilir form 48

- kaygı(lar) 28, 153, 166, 212, 215, 216
kendi: ~ olma bilinci 178; ~ olma sezgisi 54~ne yönelme 233;
kendilik bilinci 63, 64, 65, 176
kısa süreli bellek 15, 42
kıskaçlık 219
Kierkegaard 37, 68, 69, 73
kimlik sorusu 14
kişisel: ~ anılar 156; ~ kimlik 177, 178; ~ özdeşlik 29
Klages 204
Klee 207, 216
klinik nöroloji 209
kolektif: ~ bellek 214; ~ işlev 199; ~ düşünce 200; ~ geçmiş 206; ~ töz 200
korkaklık 170
korku 62
kökense zaman alanı 192
küçük algı 30
kültür 41, 188
kültürel bellek 203
- L
- Laplanche 228, 234, 242
Leibniz 30, 70, 182, 183
lirik şiir 204
Locke 29, 30, 42, 79, 143, 176, 177, 182
logos 39
- M
- Malebranche 138
manevi acı 150
mantık 76, 79, 148, 159, 177, 199
materyalist tanımlama 15
Aziz Marco 237
mecazın belirsizliği 23
mekân 66, 87, 90, 165, 220
mekanik çılgılık 150
mekânsal temsil 90
melankoli 149
melekeler 13, 14, 17, 154; ~ psikolojisi 13, 14; ~ teorisi 16
Menelas 134
metafizik 36, 37, 45, 46, 120, 148, 166, 241
metampsikoz 19
metin 20, 30, 48, 53, 68, 96, 130, 137, 138
mevcudiyet 109
Michelet 216
mikrobellek 25
Milan ekolu 162
Mnemosyne 19, 39
mnemoteknik 13, 129, 173, 189
mnezik: ~ etkinlikler 154; ~ izler 108, 159
moda 214, 221, 230
modern: ~ bellek 203; ~ biyoloji 75; ~ dünya 204; ~ felsefe 70; ~ nöroloji 108, 218, 230; ~ psikoloji 58
monomani 149
Montaigne 13, 40, 41, 46, 221
Morphy, Paul 119
motor beceriler 15
mutlak: ~ bilgi 63, 67; ~ kavram 67; ~ otorite 202; ~ tin 63, 64, 67
mutsuz tarih 216
mühür: ~ imgesi 22; ~ metaforu 27
mükemmeliyet eksikliği 26
müphemlikler 223
müzik 25, 34
- N
- narsizm 36
natüralizm 21
nesnel zaman 27, 192
nesnel: ~in değişkenliği 233; ~in imgeleri 110
Nietzsche 37, 40, 41, 45, 46, 74, 75, 79, 188, 189, 215
nihai sonlar 161
norm 214
nörobilim 13
nörobiyoloji 35, 42, 45, 93, 165, 208
nöroloji 40, 42, 92, 209
nöronal iz 228
- O
- Odiseus 14, 18, 43, 44, 173, 232
olgu(lar) 41, 45, 77, 85, 93, 129, 156, 193, 213
olumsal serbest olay formu 66
olumsallık formu 67

organizasyonel yetiler 199
 organizma 157
 Ortaçağ 129, 203
 ortak duyumsama 104
 otobiyografik olaylar 239

Ö

öğrenilmiş anılar 85
 öğrenme edimi 236
 ölüm 43, 71, 73, 86, 160, 163, 186,
 214, 216; ~ tehlikesi 163
 ölümsüzlük 19
 önbilinç-bilinç sistemi 159
 önceden olmuş olma 38
 öngörü 45, 127
 örtük bellek 15, 239
 öteki(ler) 20, 32, 43, 49, 50, 55, 56,
 57, 60, 66, 84, 99, 104, 145, 157,
 167, 169, 179, 194, 201, 212; ~
 âlem 49; ~ bellek 84
 öyküsel bellek 239
 öz(ler): ~in bilgisi 38; ~ yasalar 195
 özcü yöntem 34
 özcülük 34
 özdeş ân 170
 özdeşliğin oluşumu 30
 özgürlük 66, 202
 öznal: ~ bilinç 63; ~ tin 63
 özümseme 188

P

parçalı bellek 35
 patoloji 157, 208
 perde anılar 35
 Aziz Pierre 119
 Platon 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 40,
 47, 48, 52, 53, 96, 97, 101, 102,
 108, 137, 142
 Platoncu: ~ anımsama 166, 184; ~
 düşünce 53
 Plotinos 19, 22, 23, 24, 25, 27, 42,
 53, 54, 80, 108, 109, 130, 137,
 138, 142, 228, 236
 Plotinosçu bellek 58
 Pontalis 228, 234, 242
 Proust 32, 33, 34, 36, 37, 165, 166,
 171, 173, 203, 205, 206
 psikanalitik bellek teorisi 234

psikanaliz 35, 36, 147
 psikiyatri 40
 psiko-fizyoloji 188
 psikoloji 13, 15, 20, 26, 34, 40, 63,
 113, 114, 120, 125, 154
 psikolojik: ~ beceri 208; ~ bellek 34;
 ~ deneyler 230; ~ fenomen 166; ~
 olgu 154; ~ yanlışlar 212
 psişik: ~ alanda saklama sorunu 88; ~
 düzen 45; ~ içerikler 159; ~ izler 86;
 ~ mekanizma 159
 psişizm 87, 121, 160

R

Rabelais 221
 rasyonel tanıma edimi 38
 referans noktası 16
 resim 34
 retensiyonel bilinç 193
 retorik 25, 129, 131, 137, 220, 221
 Ribot, Théodule 28, 154
 Richet, Charles 224
 Ricoeur 38, 39, 212, 226, 242
 La Rochefoucauld 15, 36
 ruh 19, 20, 26, 28, 40, 47, 49, 54, 55,
 56, 72, 76, 78, 87, 106, 109, 110,
 111, 137, 169, 187, 221, 222; ~ ta-
 sarımı 137; ~un bakışı 60, 62
 ruhsal yaşam 88, 90, 91
 rüya(lar) 159, 174, 184, 186, 197

S

saf bellek 38
 sahte anılar 35
 salt bellek 206
 sanat 50, 63, 76, 129, 131, 132, 134,
 135, 160, 166, 203; ~in kuralları
 39, 50
 sanrılar 113
 Sartre 113, 114, 125, 130, 208
 Schopenhauer 147, 235
 semboller 222
 serbest enerji kuralları 159
 sevgi 219
 sezgi 45, 154, 166
 Signorelli 160, 161, 162, 163
 Simonides 13, 130, 174
 sindirim güçlüğü 188

sinir: ~ ögeleri 157; ~ sistemi 94, 224
 skolastik: ~ düşünce 154; ~ felsefe 13
 Sokrates 19, 20, 30, 39, 47, 48, 54, 97, 100, 177
 somut tarih 87
 sonsuz borç belleği 189
 sonsuzluk fikri 25
 sosyoloji 13
 soyaçekim 74, 75
 söylem 213; ~i oluşturan edim 213
 sözcüklerin benzerliği 133
 sözlü tanıklık 39
 Spencer, Herbert 155
 Spinoza 23, 24, 142, 143, 159
 suçluluk hissi 37, 188
 sunum 129
 süre 33, 67, 81, 82, 85, 100, 111, 114, 119, 121, 135, 143, 144, 147, 156, 157, 165, 168, 174, 192, 193, 194, 195, 205, 208, 214
 süreç 194
 Ş
 şeyler: ~in benzerliği 133; ~in imgele-ri 139, 146
 şiir kültürü 18
 şimdi: ~de var olan imgesi 200; ~nin algısı 84
 şimdiki: ~ algı 84; ~ an 81; ~benlik hissi 87
 T
 tanıklık etme 213
 tanıma: ~ fenomeni 216; ~nın mucizesi 39; ~ garantisini 215
 tanıyamama hâli 210
 tanrısal ilham 69
 tarih 17, 37, 38, 39, 66, 67, 75, 78, 82, 83, 89, 122, 123, 189, 204, 207, 212, 213, 214, 215, 216, 217; ~ bilinci 37; ~ öncesi dönem 75
 tarihi: ~ bilgi 38, 214, bilgi 216; ~ olay 214 söylem 225
 tarihsel bellek kaynakları 38
 tarih yazımı 13
 tasavvur 55, 56, 61, 62, 65, 76, 80, 82, 83, 118, 123, 124, 128, 134, 179, 194, 196
 tatlı melankoli 70

tekerrürün sorumluluğu 71
 temaşa belleği 54
 Themistocles 130, 172
 tin(ler) 63, 64, 65, 66, 67, 186, 188; ~ bellek 224; ~in hareketi 65; ~in mükemmelliği 66; ~in derlenmesi 67
 tinsel emilme 188
 tinselleştirme 188
 toplumsal: ~ belleğin çerçeveleri 198; ~ grupların güncel uyumu 198; ~ sınıf 199; ~ varoluş 204; ~ yapı 198
 topografya 89
 töz 30, 59, 67, 125, 176, 177, 178, 179, 182, 183, 184, 205; ~ün dinamik metafiziği 182
 tözsel ruh 29
 tutku(lar) 68, 69, 73
 tümdengelimci akıl yürütme 76
 türdeşlik: ~ hatları 196; ~ sezgisi 196

U

ulus devlet 223
 unutkanlık 44, 50, 52, 88, 153
 unutmama 18, 31, 45, 46, 49, 60, 75, 144, 161, 164, 190; ~ bahtsızlığı 49
 uyanık bilinç 204
 uzamlı cisim 62
 uzun süreli bellek 15, 42

V

var olma: ~ biçimi 143; ~ bilinci 218
 varlık 17, 49, 65, 66, 67, 75, 81, 90, 104, 177, 194
 Vernet, Horace 119

W

Wellington 224

Y

yabancılaşma 64, 66, 67
 yâd etme 68, 69, 70, 71, 73
 Yahudi Soykırımını 39
 yansıtmama 233
 yapay bellek 131, 172
 yaratıcı: ~ düşünce 76; ~ imgelem 16, 21
 yargılama yetileri 157
 yarı-rüyalar 174

yaşam düşüncesi 26, 41
yaşama isteği 148
yaşamsal oluş 66
yaşanmışlık 16, 39, 69, 121, 194, 212
yatma saati dramı 165
yeni Platonculuk 137
yeniden düzenleme 160
yer değiştirme 87, 159, 161
yitik hakikatin nostaljisi 68
yoğuşma kuralı 159
yozlaşma 41
yönelimsellik tarzı 125
Yunan: ~ felsefesi 108; ~ kültürü 18;
~ site devletleri 38
yüzeysel temsiller 148

Z

Zalio, Pierre-Paul 198
zaman 26, 87, 165, 193, 208, 211,
231; ~ algısı 104, 105; ~ın kurul-
ması problemi 192
zamanlaştırılmış uzam 81
zamansal: ~ işaretleme 114; ~ yaşam
54
zamansallık 24
zekâ 14, 18, 33, 58, 148, 154, 166
zihin 17, 82, 83, 116, 120, 130, 131,
134, 135, 141, 149, 150, 151, 153,
154, 155, 184; ~ melekesi 17; ~ sağ-
lığı 151; ~ tasarımı 130, 155
zihinsel imgeler 92, 93